

Poslední šermíř – příběh Jošia Sugina **(část 2/4)**

Napsal Cukasa Macuzaki
Aikido journal 110, zima 1997

Překlad Vanda Navrátilová, 2001
Vychází na www.sspa.sk
Část 2. ze 4

Sugino, bankovní zaměstnanec

Sugino často popisoval svůj život tím, že říkal: „Nedělal jsem nic jiného, než budó.“, ale ve skutečnosti měl jednu zaměstnání, které se k budó vůbec nevztahovalo, když pracoval jako zaměstnanec banky. Ve dvaceti letech, brzy po dokončení Univerzity Kejo, přijal místo v Taipei, ústředí banky Kanan. Jeho počáteční plat byl 90 jenů za měsíc, což bylo neobyčejné vzhledem k normálu 30 jenů nabízených čerstvým absolventům vysoké školy. Sugino přiznává, že měl při přijetí toho zvláštního místa trochu tajný program. Jakmile bude moci, zamýšlel se přesunout do pobočky banky v Singapuru a užívat si života v mírném tropickém klimatu malajské Peninsuly.

Během svého pobytu v Taipei, Sugino v žádném případě na budžucu nezapomněl. Trénoval každé ráno od 8,30 do 11 hodin, pak si oblékl oblek a šel do práce v bance, kde měl funkci vkladního pokladníka, práci spojenou s podrobným účetnictvím přicházejících peněz. Sugino poctivě dělal chudého bankovního úředníka, protože zjistil, že záležitosti v bance hrají v jeho mysli až druhé housle po jeho skutečné lásce, bojových uměních. Samozřejmě, že si nahrazoval nedostatek zájmu v práci pravidelnou účastí na místních setkáních bojových umění a soutěžích.

V březnu 1923 se přihlásil na soutěž džudó v Taipei. Byl vybrán jako první z pěti oponentů, aby soutěžil proti džudóka se třetím dan v zápase na vyřazení pěti hráčů. Džudóka schopní projít tímto druhem vyřazovací soutěže jsou všeobecně považováni za nejzručnější studenty s velkou silou a schopností bez větších těžkostí sundat v zápase nejméně pět oponentů. Ten třetí dan se tedy nahnul na žíněnku a myslel si, oklamán malou Suginovou výškou, že to bude snadné skosení za vnitřní stehno. Sugino ho ale na poslední chvíli strhnul rychlým ucurigoši (posun boků), jednou ze svých nejoblíbenějších technik. Hod byl skoro dokonalý, ale natolik překvapil soudce, že nevěděl jak ho nazvat. Otálel zastavit zápas vzhledem k tomu, že Sugino měl ještě čtyři oponenty. Sugino pokračoval v zápase, ačkoli se divil tomu, že soudce nic neřekl a dovedl oponenta na zem škrtícím chvatem. Nakonec jeho protivník zabouchal na žíněnku na znamení podrobení se, ale soudce to také ignoroval. Protože neměl jinou šanci, Sugino pokračoval v technice dokud ubohý spoluhráč neztratil vědomí.

Byl zděšen, že byl nucen dovést zápas tak daleko, jen proto, aby byl uznán jako vítěz. Také měl nutkavý pocit, že udělal něco odporného a neuctivého. Po zápase k němu přišel jeden ze starších žáků jeho učitele džudó, Kunisaburo Iizuka a řekl: „Tak, ty jsi student Iizuky, co? Musím uznat, že mladí dnes v Kodokan rozhodně nezklamou.“ Ačkoli přijal chválu s rezervou, byl mladý Sugino skrytě dojatý a zbytek dne strávil velice spokojen, třebaže se to snažil nedávat najevo.

Na druhou stranu zatímco se zaměstnával světem bojového umění v Taipei, jeho kariéra se neobracela tím směrem, jakým zamýšlel. Konkrétně, přesun do Singapuru, který mu byl přislíben, nezaznamenal žádný náznak uskutečnění. Až po mnohých diskusích se svým nadřízeným, dostal odpověď, že banka nemá ve skutečnosti zájem ho tam vyslat. Protože věděl, že nemá cenu v tomto ohledu nějak argumentovat, okamžitě se rozhodl vrátit se do Japonska. Následující rok si otevřel dodžó v Kawasaki, které pojmenoval Kodokan Džudó Šogjodžo (tréninková hala Kodokan džudó).

Sugino a každodenní život

Krátce po dvacítce se oženil s půvabnou mladou dívkou, do které se bezhlavě zamiloval. Porodila mu syna, ale bohužel brzy poté zemřela na poporodní komplikace. Nakonec se znova oženil, tentokrát se vzdálenou příbuznou, se kterou vychoval ještě čtyři syny a dvě dcery. Sugino říká, že byl přísný otec, vyžadující, aby jeho děti, když byly mladé, pilně uklízely dodžó a když povyroستly, posilovaly se tréninkem budó. Kupodivu i jeho vlastní sourozenci ho nazývají „sensei“, protože mnohokrát vypadá více jako nadřízený učitel, než starší bratr.

Pouze jeho mladší sestra Fusako, skoro o dvacet let mladší, se na něj běžně obrací jako na „staršího bratra“.

Sugino zaplňoval své dny návštěvou pacientů na své klinice a tréninkem v dodžó. Tehdy vyhledávali lidé se zlomeninami a podobnými zraněními ošetření raději na specializovaných klinikách, jako byla ta Suginova, než ve všeobecných nemocnicích. Ostatní doktoři k němu často posílali své pacienty a klinika prosperovala. Návštěvníci jeho domácnosti vždy byli překvapeni skutečností, že většina rodiny mluvila výjimečně silným hlasem. Nepochybně byl příčinou sám Sugino se svým dunivým hlasem. Nejprve se mohli návštěvníci mylně domnívat, že se členové rodiny o něčem dohadují, ale ve skutečnosti to byl normální způsob jejich konverzace.

Vždy byli na ranním a večerním tréninku v dodžó 5-6 učideši. V návaznosti na druhé dodžó v Kawasaki začal mít Sugino málo studentů. Jeho přístup k výuce nebyl v žádném případě pevný a on sám se snažil přizpůsobit své vyučování tělesné konstrukci, síle, charakteru, povaze a dalším typickým znakům každého jedince. Byl přísný a tvrdý a ani malá chyba neunikla jeho vnímavé pozornosti. Huboval každého, kdo udělal chybu křikem, který rozdrnčel stěny dodžó a poděsil každého v blízkosti (a to nezmiňuji osobu, která udělala chybu). Ve věku 91 let už Sugino dávno není tak hlasitý, jak býval, ale jsou okamžiky, kdy se tento silný hlas vrací. Je známý tím, že překvapuje celou zaplněnou místnost lidí svým sluch ničícím pozdravem: „Kampai!!!“, který přichází dunící z jeho hara (spodní břicho), že se i z několika metrů zdá, že vám křičí těsně u ucha. Lidé jsou často šokováni tím, že tak silný hlas patří člověku, který vypadá jako křehký a jemný starý pán. To, že Sugino vyžaduje silný hlas, zjistíte z jeho častých výstrah studentům, že jejich kiai (bojový výkřik) není dostatečně hlasitě a jeho očividné radosti, když se někomu nakonec podaří najít správnou hlasitost. V každém případě ho při všem co dělal, od jeho výuky v dodžó, přes vlastní trénink až po práci na klinice, vždy doprovázel „hlasitý“ elán a serióznost, což byly základní aspekty během celého života.

Naproti tomu (ale velmi překvapující) je také jeho zručnost s perem. Kromě toho, že byl častý pisatel a vřelý korespondent, měl vždy zvyk pořizovat si hojné poznámky, aby se pokáral za „věci, které se lze a věci, kterým se vyhnout“ ve svém vlastním tréninku a životě. I během pár volných minut při řízení vlaku, byste ho našli, jak si píše napomenutí a povzbuzení do zápisníku: „Přísný k sobě, shovívavý k ostatním.“ „Nebe pomáhá těm, kteří si pomáhají sami.“ „Život klesne sedmkrát a vstane poosmě.“ Ještě dnes, před konáním interview, byste ho předchozí den našli, jak si připravuje poznámky o tom, co by rád řekl a odvolává se na ně, jak rozhovor postupuje. Brzy do postele, brzy z ní, je jeho motto, a proto každý den vstává v 5 hodin na trénink, což je zvyk, který si vypěstoval během svých školních let, když musel ráno na trénink kendó. Jeho strava vždy byla jednoduchá a bez nadbytku. „Vždy se snažím odejít od stolu trochu hladový.“, říká. „Je to zdravější.“ Vždy měl rád saké. „Když jsem byl mladý, považovali jsme za nic a za zcela normální denně vypít tak tři šo! (1šo=1,8 l)

Možná je to trochu nadsazené, ale v žádném případě nelze zpochybnit jeho zájem o alkohol jakéhokoli druhu. Zatímco dnes očividně nemůže „dát je tam kam patří“, jak obvykle dělal, ale je znám tím, že si dopřeje kapku nebo dvě teď a pak, když se příležitost sama naskytne.

Sugino nosil svůj charakteristický dlouhý plnovous již od doby, kdy otevřel své první dodžó. „Nechal jsem si ho růst ze zoufalství.“, říká. „Návštěvníci v dodžó se mé zjevně mladě vypadající tváře často ptali:

„Prosím vás, zavolejte pána domu.“ Hádám, že si lidé mysleli, že nevypadám dost starý nebo významný na to, abych byl hlavou domu, nebo dodžó. Jeden z mých studentů, který u nás žil mi poradil, abych si nechal narůst plnovous a já jsem ho poslechl.“ A s použitím vousů kolem úst a na bradě říká, že mohl uskutečnit úspěšnou změnu z „krásného mladíka“ (v bance byl i přezdíván „princ regent“ kvůli podobě princem regentem Hirohito) na „válečníka“.

Sugino a aikidó

Když měl Sugino 24 let, začal se učit Jošin korju džudžucu u jednoho velice známého učitele. Okolo roku 1937-38 byl partnerem tohoto učitele na ukázce konané v císařském paláci. Tam také předváděl Katori Šinto-rju se svým učitelem Ichizo Šiinou. Tato demonstrace budó byla sponzorována Společností pro Podporu Klasických Japonských Bojových Umění, což byla organizace založená před pár lety v roce 1935 z iniciativy Ministra spravedlnosti, který měl sám vysoký stupeň v kjudó (lukostřelba), ve spolupráci se členy městské rady. Spolu se svými učiteli se Sugino přidal k nové organizaci jako reprezentant Katori Šinto-rju. V dubnu toho roku oslavila společnost své založení demonstrací budó, která se konala ve veřejné hale Hibija a od té doby až do konce druhé světové války sponzorovala „zasvěcení“ demonstrací klasických bojových umění (kobudó) většinou nejdůležitějších šintoistických svatyní v Japonsku. Sugino se mnohých účastnil. Pokračoval ve studiu Jošin korju džujutsu dokud nedosáhl stupně kjoši (stupeň mezi renši a hanši). V džudó už nepřijal další stupeň, navzdory mnohým radám na povýšení. „Kodokan džudó se stalo sportem“, říkal: „A to mě už nezajímá.“

Sugino poprvé potkal Moriheie Uešibu okolo roku 1931-32 v nově postaveném Wakamacu-čo dodžó v Šinjuku. Byl mu představen přes známého, což byl tehdy obvyklý a více méně nezbytný prostředek, protože bylo obtížné dokonce i sledovat trénink aikidó bez představení od vážené osoby. Tehdy bylo Morihei Uešibovi okolo 50 let a byl velice známou osobou ve světě bojových umění.

Sugino si vzpomíná, jak byl po jejich prvním setkání překvapen, když se před jeho očima objevil pomenší, ale nesmírně robusní muž s širokým úsměvem na tváři. Divil se, zda tohle skutečně může být ten Uešiba, o kterém tolik slyšel. Asi před dvěma lety, oplatil Džigoro Kano návštěvu v jeho dodžó, doprovázen několika studenty i s proslulým „géníem džudó“ Nagaokou. Při sledování tréninku prý Kano s obdivem řekl:

„Nyní je to pravé džudó.“ Nagaoka byl očividně překvapen a rozčilen jeho neočekávaným komentářem a impulzivně svého učitele vyzval: „Pak džudó, které cvičíme není skutečné? Je to co děláme v Kodokan lži?“ Kano vysvětloval, že nezamýšlel naznačovat takové věci a že si jenom myslel, že aikidó je džudó v obecném smyslu. Pokračoval ve chválení Uešiby a později ho požádal, aby učil některé jeho studenty, mezi kterými byl i Minoru Močizuki, který kromě seriózního charakteru, podobného jako měl Sugino, také cvičil Katori Šinto-rju.

Sugino byl vždy při vypravování příhody, jak potkal Uešibu, velice nenucený. Zakladatel začal bez přípravy ukázkou svého umění, které Sugina zaujalo svými skutečně nenucenými a neopakovatelnými způsoby. Soustředěně sledoval jeho pohyby a všimnul si, že jeho tělo vypadá, jako by bylo zosobněním čisté energie, jak se bezstarostně přesunoval po místnosti a házel své útočníky takhle a zase jinak s příležitostným znehybněním přidaným navíc. Tehdy ti, kteří postrádali hlubší pochopení budžucu, měli sklon cítit se podvedeni krásnou a jedinečnou zručností Uešibových demonstrací aikidó a často se domnívali, že jsou pouze předem domluvené. Ale Sugino dosáhnul ve svém tréninku stadia, kdy byl schopen snadno rozeznat skutečnou techniku bojového umění od předstírané choreografie a poznal, že vidí ryzí druh.

K tomu také říká: „Kdyby to nebylo tak skvělé, a nezmátlo lidi tak, aby si mysleli, že vidí padělek, nebylo by to aikidó. Techniky Uešiby byly skutečně plné síly, ať byl neozbrojený, nebo držel hůl či meč. Mohli jste skoro „vidět“ ki, tekoucí z jeho rukou. Lidé jako Tenrju (bývalý skvělý zápasník sumo) si při prvním shlédnutí patrně mysleli, že techniky Uešiba sensei jsou předstírané. Ale Uešiba sensei rozpoznal tyto pochyby a řekl Tenrju: „Ach Tenrju, ty jsi přece strašně silný.“ a zvedl ruku, aby mu ji položil na ramena. Ovšem tímto jednoduchým pohybem zápasníka zcela rozhodil. Pod silným dojmem jeho demonstrace se Sugino okamžitě zapsal do jeho dodžó.

Vzpomíná: „Uešiba se stále usmíval jako nějaký humorný bůh, ale když přišlo na budžucu měl skoro nadlidský přehled. „Kdykoli jsme sledovali ukázky jiných bojových umění, přednášel nám svůj vlastní neustálý komentář : „Tahle technika byla jako tohle... Viděl jsi ten pohyb, co právě udělal? Byl to přesně ten druh pohybu tady...“ atd. „Rozuměl všemu, co se dělalo, i když to sledoval z dálky.“ Na rozdíl od dneška neměli učitelé takový přístup orientovaný ke studentovi a nikomu se nemohlo ani zdát o nějakém detailním vysvětlování techniky. Ani Uešiba nebyl v tomto prastarém přístupu výjimkou. Rázně předhazoval jednu odměřenou, čistou techniku za druhou bez velkého vysvětlování a nikdy žádnou techniku opakovaně neukazoval. I kdyby ho o to studenti požádali, jednoduše řekl: „Další techniku.“, a ukázal by něco úplně jiného. Podle Sugina byl trénink přesně takhle. Opatrné, jakoby rodičovské vyučování, které je více méně dnešní normou, se nedalo tehdy vůbec očekávat a studenti proto museli více tvrdě pracovat, aby vše pochopili.

V roce 1935 a Sugino obdržel výukovou licenci a po válce se jeho dodžó stalo druhou pobočkou Aikikai v Japonsku. Syn Uešiby, Kišomaru a příležitostně i sám zakladatel, tam jednou měsíčně přijížděli, aby učili. Uešiba se i Sugina zeptal, zda neuvažuje o profesionální dráze v aikidó, ale ten když vzal v úvahu odpovědnost za rodinu, se této myšlenky vzdal. Blízký vztah mezi dodžó Sugina a aikidó stále pokračovalo i po smrti Uešiby a ještě dnes jsou jeho studenti známí tím, že dokáží předvést zručnou ukázkou aikidó.

Vynikající i hrůzostrašné techniky

Ačkoli byl Sugino poněkud překvapen pomenším vzrůstem Uešiby, stále mu imponovala jeho silná tělesná konstrukce, protože mistr bojových umění, kterého potkal na demonstraci v Osaka 1942, sponzorovanou Asahi news, byl zcela odlišný. Sugino sledoval ostatní ukázky a čekal až na něho přijde řada. Vtom nastoupil malý muž, menší než 150 cm. Vypadal tak křehký a malý, jako by neměl sílu větší než dítě. Ale ten jeho upřený pohled! Jeho oči přejížděly dav pronikavou září. Sokaku Takeda.

Postarší Sokaku stál přímo ve středu plochy, divoce planoucí jako jedna z těch zle vypadajících, svalnatých strážců božstev, které lemují brány mnoha japonských chrámů. Naproti němu stáli jeho zamračení oponenti, skupina mohutně stavěných Kodokan džudóka. Po krátkém představení začal Sokaku ukázkou. Jeden z džudóka se před něj postavil a náhle zahájil plnou silou seknutí pravou rukou na jeho hlavu. Sokaku zachytil ránu levou rukou a přesunul své tělo. Uchopil útočící pravou ruku a shodil oponenta na zem. „Tak dobře. Co třeba takhle?“, křičel.

Přiblížil se jiný muž s dalším zuřivým útokem na hlavu. Sokaku tentokrát přijal ránu pravou rukou, zase se pohnul tělem a povalil ho na záda – přímo na předchozího útočníka! „Další. Jedem, rychle, rychle!“ Zbývající džudóka se hrnuli s podobnými útoky. Sokaku se přesouval sem a tam, vyhýbal se jejich ranám a sundával je jednoho po druhém, až je nakonec všechny shromáždil na kupu podobající se obrovskému polštáři. Všichni měli ztrápené výrazy, jak se pokoušeli vysvobodit, ale Sokaku je znehybnil tím, že držel jejich zamotané ohnuté ruce zcela lehce v jedné ruce.

Sugino cítil mražení v zádech, částečně z úcty, částečně ze strachu, zatímco sledoval postaršího muže klidně shazovat své silné a živé mladé oponenty na zem, kde je přidržoval skoro bez námahy. Jeho techniky zcela evidentně neměli nic společného s fyzickou silou. Byly, jak Sugino poznal, vysoce kvalitní aplikací jistých důležitých principů a představovaly jádro japonských bojových umění.

Tehdy byl Sokaku Takeda již dlouho známou postavou světa japonských bojových umění a jeho techniky se opakovaly mezi dalšími praktiky, kteří ten den vystupovali. Sugino ho samozřejmě částečně znal, jako učitele Daito-rju Moriheie Uešiby. Ačkoli s ním nikdy skutečně přímo nemluvil a viděl ho při této příležitosti cvičit samotného, drobný mistr Daito-

rju na něj učinil živý dojem, který zůstává dodnes, dojem, který je kupodivu dvojitý. Zatímco pohlížel na úroveň a kvalitu jeho aiki technik jen s tím nejvyšším oceněním, otevřeně přiznal, že pokládal jeho přístup za poněkud nešťastný, zvláště vtom, jak zahrnoval během ukázky své oponenty posměchem a narážkami : „No tak se podívejme, co se ti stalo!... Hej ty, zvedej se!“ A zatímco je znehybnil přitlačením, ze kterého se snažili dostat, poplácal je po zadku a řekl: „Copak je to za chcípáčka, to si říkáš chlap?“

Suginův přítel Minoru Močizuki mu vyprávěl příběh o jednom z jeho vlastních setkání se Sokaku. „Jednou jsem hlídal dům Moriheie Uešiby Senseie, který odjel, když se stalo, že se u něj Sokaku zastavil. Nabídl jsem mu čaj, ale on ho nepil. Místo toho naplnil jiný šálek a vybídl mě, abych pil první. Když jsem to udělal až poté se Sokaku sám napil. Totéž bylo s koláčem a vším ostatním, co jsem mu nabídl. Ničeho se nedotkl dokud jsem jako první sám neochutnal, jestli to není otrávené. Sugino přemítá: „Sokaku měl jistě skvělé techniky, o tom není co diskutovat. Ale jeho přístup, tedy, to bylo něco...“ Sugino je skutečným „žijícím svědkem“ časů minulých, když si snadno vybavuje příběhy o nejdůležitějších postavách bojových umění s jasností, jako by se to stalo včera. Když ho posloucháte, lehko pochopíte proč se stal známý jako „poslední šermíř“.